

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG‘LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI
JAMOAT SOG‘LIG‘INI SAQLASH MAKTABI**

**“AHOLIGA KO‘RSATILAYOTGAN BIRLAMCHI
TIBBIY-SANITARIYA YORDAMINI
TAKOMILLASHTIRISH”**

Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

MATERIALLAR TO‘PLAMI

10-noyabr 2023

TAXRIRIYAT KENGASHI A`ZOLARI

1. **Mamatqulov B.M.** Toshkent tibbiyot akademiyasi
2. **Asadov D.A.** Tibbiyot xodimlari kasbiy malakasini rivojlantirish markazi
3. **Rizayev J.O.** Samarqand davlat tibbiyot universiteti
4. **Sharafutdinova N.X.** Boshqirdiston davlat tibbiyot universiteti
5. **Iskandarova SH.T.** Toshkent pediatriya tibbiyot instituti
6. **Xudayqulova G.K.** Toshkent tibbiyot akademiyasi
7. **Urazaliyeva I.R.** Toshkent tibbiyot akademiyasi

Texnik kotiblar

8. **To`rayev B.Sh.** Toshkent tibbiyot akademiyasi
9. **Nematov A.A.** Toshkent tibbiyot akademiyasi
10. **Raxmatullayeva M.Q.** Toshkent tibbiyot akademiyasi

MUNDARIJA – ОГЛАВЛЕНИЕ – CONTENTS

Abdiyeva M.O. / Premenopauza davridagi ayollarda osteoporoz profilaktikasi	13
Abdiakhatov A.A. / Detection and accurate diagnosis of infectious diseases among the population (using the example of COVID-19).....	14
Абдукаликова Д.Б., Ермуханова Г.Т., Баймуратова М., Жумабаева К.Ж. / Необходимость улучшения стоматологической помощи детям с расстройствами аутистического спектра (РАС).....	16
Абдуллаев Г.А. Абдуллаева Г.А. Халимжонов Л.А. / Применение лекарственных растений в профилактике заболеваний иммунной системы с нарушением фагоцитарной активностью	18
Abdumalikova F.B., Nurillaeva N.M., Wieser E. / Influence of modifiable cardiovascular risk factors on the progression of coronary heart disease	20
Abdurahimov B.A. / The specific aspects of technological process in copper and molybdenum concentrate producing factories	21
Abduvaliyeva F.T., Azizova F.L. / Suv ta'minotini optimallashtirish farg'ona shahari misolida ..	22
Abdurashitova Sh.A., Usmonova N.E., Murodullayev M.N., Murodullayev M.N. / Corporate culture and its role in organization management.....	24
Abdullayev I.K., Xasanov Sh.M. / Aholiga birlamchi tibbiy-sanitariya yordamni tashkil qilishda potranaj hamshiralar ro'lini oshirishning tibbiy-ijtimoiy ahamiyati	27
Abdullayev I.Q., Qadirberganov X.B., Sapayev A.N. / Aholi salomatligini saqlash va uni yanada mustahkamlashda sog'lom turmush tarzini ahamiyati.....	29
Abdullayev I.Q., Xasanov Sh.M., Sapayev A.N., Qadirberganov X.B. / Atrof-muhitni muxofaza qilish va uning odamlar salomatligini saqlash va mustahkamlashdagi tutgan o'rni	31
Адилов Ш.К., Исомиддинов З.Ж., Адилов З.У. / Реабилитации при консервативном лечении остеонекроза головки бедренной кости после COVID-19	33
Adilova Z.U. / Maktabgacha yoshdagi uyushgan bolalar salomatligiga ta'sir etuvchi havf omillari o'rganish va baholash	35
Аляви Б.А., Фазылов А.В., Ибрагимов А.Ю. / После пересадки органов влияние медицинской реабилитации на качество жизни больных с хронической болезнью почек	36
Арнопольская Д.И., Мухамедова М.Г. / Вариабельность сердечного ритма у молодых мужчин с кардиоваскулярным риском	37
Асадов Д.А., Хакимов В.А., Асадов Х.Д. / Возможные пути трансформации непрерывного профессионального медицинского образования согласно стратегии «Узбекистан 2030»	38
Астанакулов Д.Й., Рафикова Г.Х. / Проблемы менеджмента качества в здравоохранении. 40	
Астанакулов Д.Й. / Профилактика инсульта.....	42
Азимова М.К., Сохибова Г.Ю. / Возникновение опухолей под влиянием факторов окружающей среды.....	44
Badridinov O.U. / Buyrak kasalliklari rivojlanishiga sabab nima	46
Баймуратова М.А., Рыскулова А.Р., Имашева Б.И., Алибаева Г.А, Абдусаламова З.С. / Оценка состояния микробного пейзажа мочи беременных с инфекцией мочевыводящих путей.....	47

Стенькина Н.В., Шагиахметова Д.Р. / Анализ показателей, характеризующих распространение рака молочной железы в Республике Башкортостан в 2018-2022 гг.....	193
Tolipova G.K. / Vaccination is an integral part of prevention.....	196
Tolipova G.K. / The role of vaccination in primary care	197
Toshpo‘latov A.Y., Rasulov Sh.M. / Epidemik jarayonning uch zvenosiga qaratilgan chora – tadbirlar	199
Тиллашайхова М.Х. / Влияние гестационного сахарного диабета в исход родов для матери и плода.....	200
Тимурулы Е., Умаров Г.М., Баймуратова М.А., Рыскулова А.Р., Алибаева Г.А., Жарасова К. / Донорлық қанды алу және қолдану кезінде қауіпсіздік мәселелерін ұйымдастыруды жетілдіру	202
Тимурулы Е., Умаров Г.М., Баймуратова М.А., Рыскулова А.Р., Алибаева Г.А., Жарасова К. / Совершенствование организации вопросов безопасности при получении и применении донорской крови.....	204
To‘liyev R.R. / Aholiga birlamchi tibbiy sanitariya yordamini tashkil etishda sanitariya epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi qo‘mitasining tutgan o‘rni	206
To‘rayev B.Sh. / Birlamchi tibbiy sanitariya yordami muassasalarining erkaklar reproduktiv salomatligini saqlashga qaratilgan faoliyatining ba’zi jihatlar.....	208
Tursunova S.B. / Nogiron bolalarga ko‘rsatishda tibbiy-ijtimoiy yordam va unda o‘rta tibbiyot hodimlarining o‘rni	209
Тўраева Э.Ф. / Нестандартная занятость медиков в период цифровой экономики.....	210
Туракулова К.Х., Ишниязова Н.Д. / Особенности клинического течение целиакии в зависимости от соблюдения диеты	213
Тўрақулов Б.Х. / COVID-19 ўтказган сурункали юрак етишмовчилиги мавжуд беморларда эхокс натижаларининг солиштирма тахлили	214
Umarov B.A., Yunusova Sh.U. / Sog‘liqni saqlash sohasini samarali boshqarishning istiqbollari	216
Umurzakova D.A. / Assessment of the role of primary care for patients with osteochondrosis....	217
Усманов Б.Ж. / Совершенствование хирургической помощи при огнестрельных ранениях груди на этапах медицинской эвакуации	218
Urazalieva I.R., Gafforova S.A. / Improving of nurses work of family polyclinics	219
Urazalieva I.R., Ikromova G.A. / Research of the quality effectiveness and comparison of the activities of senior nurses between the multidisciplinary clinic of the TMA and the RSC EMC of the Andijan branch.....	220
Urazalieva I.R., Madjitova Sh.O. / The role of nurses work in the conditions of emergency medical care.....	221
Urazalieva I.R., Urazova G.S. / The importance of social and hygienic factors affecting the health of school-age children	222
Urazaliyeva I.R., Adilova Z.U., Yuldasheva Ch.T. / Talaba yoshlari orasida sog‘lom turmush tarzi ovillarini o‘rganish	223
Уразалиева И.Р., Эшбаева К.У. / Деятельность медсестры в формировании здорового образа жизни населения.....	224

BIRLAMCHI TIBBIY SANITARIYA YORDAMI MUASSASALARINING ERKAKLAR REPRODUKTIV SALOMATLIGINI SAQLASHGA QARATILGAN FAOLIYATINING BA'ZI JIHATLARI

To'rayev B.Sh.

Toshkent tibbiyot akademiyasi (Toshkent, O'zbekiston)

Muammoning dolzarbligi. Olib borilgan turli tadqiqotlar rivojlangan davlatlarda ham erkaklarga reproduktiv salomatligi bilan bog'liq muammolarni hal etishga qaratilgan tibbiy yordamda uzilishlar borligini ko'rsatadi. Bundan tashqari bepushtlikka chalingan erkaklar ayollarga nisbatan ikki barobar kam tibbiy ko'rikdan o'tishganini aniqlangan. Hozirgi kunda ayollar tibbiyotning birlamchi bo'g'inida ginekolog maslahatini olishlari mumkin, erkaklarga esa reproduktiv muammolar bilan murojaat qilishi mumkin bo'lgan tibbiyot xodimlari yetishmaydi.

Tadqiqotning maqsadi birlamchi tibbiy sanitariya yordami muassasalarida erkaklarning reproduktiv salomatligini saqlashga qaratilgan faoliyatini va ular bo'yicha bemorlarning fikrini o'rganish.

Tadqiqot materiallari va usullari. Tadqiqotni olib borishda 300 nafar sog'lom va 300 nafar farzand ko'rish bilan muammolari bo'lgan erkaklarda so'rovnoma usulida birlamchi tibbiy sanitariya yordami muassasalarida bepushtlik bo'yicha murojaatlari o'rganildi. Shuningdek birlamchi tibbiy sanitariya yordami muassasalarining erkaklar bepushtligiga qaratilgan faoliyati o'rganildi va tahlil qilindi.

Olingan natijalar va ularning muhokamasi. Bugungi kunda tibbiy yordam sifati haqida gapirganda mijozlarning subyektiv baholariga katta e'tibor qaratilmoqda. Erkaklarning bepushtlik masalasida birlamchi tibbiyot muassasasiga murojaat qilmasligining sabablari o'rganilganda ularning aksariyati (87,7±1,9%) erkaklar bepushtligi bilan shug'ullanuvchi shifokorlarning va zarur tibbiy asbob-uskunalarining yetishmasligi hamda tekshiruvlarni olib borish uchun BTSYO muassasalari tuman markaziga yoki xususiy shifoxonalarga yuborishlarini bildirishgan bo'lsa, qolgan 12,3% respondentlar hududiy tibbiyot muassasalarida uni taniydiganlar, qolaversa ularning aksariyat qismi ayollar bo'lganligi sababli uyalganligi sababli murojaat qilmaganliklarini ma'lum qilishgan. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining davolash standartlariga muvofiq erkaklar bepushtligining tashxislar va davolash standarti bo'yicha gospitalgacha bo'lgan davrda urolog/androlog maslahatini olishi, yorg'oq tomirlari doplerografiyasi, qonning biokimyoviy tahlilini, shuningdek jinsiy va boshqa gormonlar tekshiruvini, siydik va shahvat tahlillarini o'tkazish talab qilinadi. Birlamchi tibbiy sanitariya yordami muassasalarida esa erkaklar bepushtligi tashxisini qo'yish uchun eng zarur bo'lgan tekshiruvlar yorg'oq tomirlari doplerografiyasi va shahvat tahlilini o'tkazish imkoniyati mavjud emas. "Urolog (androlog) yordamini olishda muammolarga duch kelganmisiz?" degan savolga esa hodisa guruhidagi respondentlarning 24,3±2,5% yo'q deb javob bergan bo'lsa, qolgan 75,7±2,5% ha deb javob berishgan. Bu ko'rsatkich nazorat guruhida mos ravishda 46,7±2,9% va 53,3±2,3% tashkil etadi. Nazorat guruhida yo'q deb javob berganlar hodisa guruhiga qaraganda deyarli 2 barobarga kam, lekin buni ularning urologiya/andrologiya xizmatini olishda muammolarga duch kelmasligi emas, balki ular hodisa guruhiga qaraganda urolog/androlog xizmatiga kamroq murojaat qilganligi bilan ham izohlash mumkin.

Xulosa. Hozirgi kunda OP va OSHPlarda mavjud urologiya xizmatida erkaklar bepushtligini tashxislash va davolash ishlarini olib borish ko'zda tutilmagan. Shuning uchun reproduktiv salomatlikni saqlash borasida o'g'il bolalar va o'smirlar, shuningdek farzand ko'rishda muammolari bo'lgan erkaklar aniq BTSYOga manzilli va maqsadli murojaat qilishdan manfaatdor emas. Bu esa erkaklar bepushtligini oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlarni sifatli va samarali olib borishga salbiy ta'sir ko'rsatadi.